

OSVRTI

godina DJETETA

Valter Dermota

Kršćanstvo i oslobođenje čovjeka

Stari svijet, u vrijeme Isusa Krista, poznavao je slobodne državljane rimskog carstva i robove. Isus Krist je zbog dostojanstva ljudske osobe i zbog Božjeg djetinjstva, zbog kojeg smo svi braća i sestre, navijestio jednakost svih ljudi. Kršćanstvo je upravo među siromašnima, ugnjetavanima i prezrenima našlo najpogodnije tlo za svoje širenje. I u misijskim krajevima kršćanstvo se, pogotovu Katolička Crkva, također odlučno zauzimala za oslobođenje robova i tako pokazala svoje poštovanje prema ljudskoj osobi, slobodi i dostojanstvu.

Srednji vijek je zaboravio na čovjekovo osobno dostojanstvo

Društvene i političke prilike srednjeg vijeka vodile su podjeli plemstva i običnih ljudi, gospodara i podložnika. Time je taj vijek zaboravio na jedan od glavnih Isusovih navještaja: svi ste braća među sobom, svi ste si-

novi istog Oca, otkupljeni Isusovom krvi. Nažalost, kršćanski srednji vijek dopustio je razlikovanje na slobodne i na neslobodne.

Prva objava jednakosti čovječanstva

Otkrićem Amerike 1492. mnogo se Evropljana zbog težnje za vjerskom slobodom i radi mogućnosti boljeg ljudskog života odselilo u novi svijet. Stvorila se nova država, koja je 1774. ustavom proglasila jednakost, slobodu i bratstvo svih državljana. Istodobno se i u Evropi, tj. u Francuskoj, oblikovao novi poredak, koji je godine 1793. proglasio jednakost svih ljudi. Francuska revolucija je potom pobjedonosno zahvatila i ostalu Evropu i u toku 19. stoljeća nakon mnogih revolucija priznala jednakost svih ljudi. No kako je prvotno kršćanstvo zaboravilo na čovjekovo dostojanstvo, tako je i Amerika, doduše, ustavom proglasila jednakost svih ljudi, ali je u praksi dopu-

štala ropstvo. Zato je godine 1861. došlo do rata, na kraju kojeg je konačno ropstvo uklonjeno.

Priznanjem jednakopravnosti svih ljudi došli su na svoje prije svega muškarci. Sada su se, na drugi način, morale početi boriti za svoja prava žene i djeca. Do konačnog proglašenja ljudskih prava za sav svijet došlo je godine 1948. u San Francisku, kad su Ujedinjeni narodi prihvatili načela ustava SAD i francuske revolucije.

Emancipacija žene

Prošlo stoljeće donijelo je priznanje ljudskih prava i konačno 1948. proglašenje tih prava za sav svijet. No prošlo je stoljeće također donijelo industrijalizaciju, a time i temeljitu promjenu u životu ljudi: iz seoske obitelji, gdje je žena-majka imala odlučujuće mjesto, nastala je industrijska obitelj, gdje je žena izgubila svoj dominantni položaj i spustila se na stupanj industrijskog proizvođača. Ali industrijsko društvo nije bilo naklonjeno ženi. Morala se boriti za priznanje svojih ljudskih prava u odnosu prema muškarcu. Došlo je do pokreta emancipacije. Posljedica je bila priznavanje njenih državljanskih prava kao i muškarcu, pogotovo još pravo sudjelovanja u izborima. Time je žena naoko postala jednakopravna muškarcu. No to pitanje još nije do kraja riješeno, jer pravdu treba mjeriti po konkretnoj muškoj i ženskoj naravi, a ne po načelu jednakosti ljudi. Ljudi nisu jednaki, nego su muškarci i žene. Zato žene imaju drugačija prava jer su žene, kao što ih imaju i muškarci, koji nisu žene.

Prava djeteta

Kad su žene izborile dio svojih prava, mogle su misliti na prava svoje djece. Kao što one nisu muškarci (po mušku su, naime, krojili prava i za žene), tako djeca nisu odrasli. Do tada izborna jednakopravnost bila je samo za odrasle muškarce i žene, no prava nedoraslog djeteta nisu se poštivala, jer se ono ne može boriti samo za svoja prava. Kad su žene dobile dio svojih prava, mogle su se baš one početi boriti za prava djeteta.

Na početku ovog stoljeća švedska učiteljica Ellen Key napisala je knjigu »Stoljeće djeteta« i ukazala na nesnosne okolnosti u kojima rastu djeca našeg svijeta.

Djecu ne priznavaju djecom. To se vidi i u odjeći: ona se moraju oblačiti u odjeću kakvu nose i odrasli (npr. narodne nošnje), samo što je broj razmjerno manji. To se vidi i u odgoju: djeca su odrasli u malom, zato su odgovorna za svoje čine kao i odrasli. Budući da odrasle kažnjavamo za prijestupe, potrebno je i dijete kažnjavati. Kazna je osrednje odgojno sredstvo u trenutku kad dijete ne priznaju kao dijete.

Proglašenje prava djeteta 20. XI 1959.

Pored Ellen Key stotine i stotine odgojitelja zauzelo se za pravni položaj djeteta. Na osnovi ženevske konferencije iz godine 1924. Ujedinjeni narodi izdali su tekst UNESCO kao svoju zaštitu prava djeteta u deset načela.

Načela su zaista hvalevrijedna, ali kada ćemo ih početi ostvarivati?

Raskorak između pedagogije i psihologije

Godine 1804. Fridrich Herbart ustanovio je znanstvenu pedagogiju. Ipak, tek je godine 1879. Wilhelm Wundt ustanovio psihologiju kao znanost, Sigmund Freud dubinsku psihologiju, a tek poslije 1918. godine procvatela je u punoj mjeri psihologija razvojne dobi. Od Herbarta do Wundta-Freuda imali smo pedagogiju bez psihologije, a od Wundta-Freuda do svršetka prvog svjetskog rata psihologiju bez psihologije razvojne dobi. To znači da su odgajali (»znanstveno«) bez psihologije i još k tome bez psihologije razvojne dobi (»bez poznavanja djeteta«). I danas, 50 godina nakon početka razvojne psihologije, još ne poznajemo dovoljno dijete, da bismo ga mogli odgajati. Usprkos pravima djeteta, dijete još ne možemo odgajati na njemu odgovarajući način, jer većini ljudi nedostaje dovoljno znanja i osposobljenosti.

Godina djeteta i kateheza

Problemi koje smo naveli jesu problemi koji pogađaju sve odrasle koji imaju posla s djecom. No mi smo u časopisu »Kateheza« zaduženi za vjerski odgoj djece. I nama bi godina djeteta morala donijeti pred oči cijeli niz problema. Da navedemo samo neke!

1) Kako čovječanstvo nije bilo svjesno čovjekovih prava — bile su potrebne revolucije — tako i kateheza nije bila svjesna osnovnog načela evangelizacije, da je potrebno početi s navještanjem od čovjeka. Kao što mi nismo bili svjesni prava djeteta, tako je i kateheza bila premalo svjesna prava djeteta da mu ponudimo njemu prilagođenu katehezu. U profanoj pedagogiji koja nadograđuje na psihologiju razvojne dobi 50 godina ove znanosti je premalo za znanstveni odgoj. Mi u našem vjerskom odgoju možda još nismo posegli za religioznom psihologijom da bismo prema njezinim znanstvenim postavkama religiozno odgajali djecu.

2) Glavni odgojitelji djece u vjeri su roditelji. Jesu li naši roditelji osposobljeni za vjerski odgoj svoje djece? Jesmo li svjesni da je upravo osposobljavanje roditelja za vjerski odgoj djece jedan od glavnih problema suvremene pastorizacije?

3) Mi katehete kao odgojitelji u vjeri moramo najprije temeljito poznavati dijete u njegovu naravnom i nadnaravnom životu, a tek potom mu moramo »ponuditi« Božja djela, koja je stvorila Božja ljubav da ih ljudi slobodno prihvate. Je li naše znanje dovoljno i na visini da nam svjetska godina djeteta 1979. nema ništa reći?